

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Františka Ištvánka a soudců JUDr. Pavla Simona a JUDr. Pavla Vlacha, ve věci žalobkyně **Ing. V [REDACTED] V [REDACTED]** narozené [REDACTED] bytem v [REDACTED] zastoupené Mgr. Ilonou Dobrovolnou, advokátkou se sídlem v Praze 1, Týnská 1053/21, proti žalované **České republice – Ministerstvu spravedlnosti**, se sídlem v Praze 2, Vyšehradská 16, o zaplacení 171 750 Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 10 C 248/2012, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 30. 9. 2014, č. j. 25 Co 333/2014-95, takto:

I. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 9. 2014, č. j. 25 Co 333/2014-95, se v části výroku I., jíž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně, a ve výroku II. **zrušuje a věc se vrací** Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

II. Jinak se dovolání **odmítá**.

O d ů v o d n ě n í :

Obvodní soud pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 24. 6. 2014, č. j. 10 C 248/2012-73, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni 171 750 Kč s příslušenstvím jako náhradu nemajetkové újmy. Odvolací soud v záhlaví uvedeným rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ohledně částky 11 000 Kč s příslušenstvím a ohledně částky 160 750 Kč s příslušenstvím změnil rozsudek tak, že žalobu v tomto rozsahu zamítl.

Soud prvního stupně vyšel z následujících skutkových zjištění. Žalobkyně se žalobou domáhala zadostiučnění za nemajetkovou újmu, která jí byla způsobena nesprávným úředním postupem spočívajícím v nepřiměřené délce řízení vedeného u Obvodního soudu pro Prahu 3 pod sp. zn. [REDACTED] (dále jen „posuzované řízení“). Posuzované řízení bylo zahájeno dne 3. 1. 1991 a dosud není skončeno. Soud prvního stupně detailně popsal průběh

posuzovaného řízení. Žalobkyně dne 23. 5. 2012 uplatnila u žalované nárok na náhradu nemajetkové újmy ve výši 400 000 Kč. Žalovaná uznala, že došlo k nesprávnému úřednímu postupu a vyplatila žalobkyni náhradu nemajetkové újmy ve výši 228 250 Kč. Podáním ze dne 26. 6. 2013 vzala žalobkyně svou žalobu částečně zpět a soud usnesením ze dne 10. 7. 2013 řízení, co do zaplacení částky 228 250 Kč s příslušenstvím, zastavil.

Po právní stránce soud prvního stupně dospěl k závěru, že řízení ke dni jeho rozhodování trvá 23 let a 6 měsíců. Délku řízení zhodnotil jako nepřiměřenou, přičemž žalovaná v řízení nevyvrátila právní domněnku vzniku nemajetkové újmy u žalobkyně. Z důvodu extrémní délky řízení soud dospěl k závěru, že konstatování porušení práva není dostačující formou zadostiučinění, proto je nutné přiznat zadostiučinění v penězích. Vyšel ze základní částky 20 000 Kč za první dva roky a každý následující rok řízení, celkově za 23 let a 6 měsíců 450 000 Kč. Z důvodu skutkové, právní a zejména procesní složitosti snížil tuto částku o 30 %. Při hodnocení procesní složitosti poukázal na chování jednoho z dědiců, B. H. jenž neustále podává nesrozumitelná podání, nedůvodné námítky podjatosti, řádné i mimořádné opravné prostředky, na něž je soud či soudní komisař povinen ve smyslu o. s. ř. reagovat. V mezidobí bylo též rozhodováno o procesních nástupcích po zemřelé manželce zůstavitele. Z důvodu různých pochybení soudního komisaře a soudu prvního stupně částku zvýšil o 10 % (nedůvodné odročování jednání, ztráta spisu, nekoncentrované řízení, průtahy v řízení). Při hodnocení významu řízení pro poškozenou soud zohlednil, že poškozená je déle než 23 let omezena v dispozici s majetkem, který jí připadne děděním, přičemž hodnota tohoto majetku za tak dlouhou dobu poklesla. Zvýšil tudíž na základě tohoto kritéria základní částku o 10 %. Žalobkyně se na délce řízení nijak nepodílela, pouze využívala prostředků způsobilých k odstranění průtahů, včetně ústavní stížnosti. Z těchto důvodů by soud prvního stupně přiznal částku 405 000 Kč, žalobkyně se domáhala 400 000 Kč, žalovaná již 228 250 Kč dobrovolně zaplatila, soud tudíž přiznal žalobkyni finanční kompenzaci ve výši 171 750 Kč s příslušenstvím.

Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně. Ztotožnil se se soudem prvního stupně v otázce určení základní částky ve výši 20 000 Kč za první dva roky a každý následující rok řízení. Ke dni rozhodování odvolacího soudu posuzované řízení trvalo 23 let a 9 měsíců. Za tuto dobu soud určil základní částku ve výši 435 000 Kč. Odchýlil se však od závěru soudu prvního stupně ohledně navýšení základní částky z důvodu omezení poškozené v dispozici s majetkem náležejícím do pozůstalosti. Tento nárok lze podřadit pod vznik materiální újmy, o což se v souzené věci nejedná. Dále se odvolací soud odchýlil od závěru soudu prvního stupně ohledně zvýšení základní částky o 10 % z důvodu průtahů v řízení, neboť průtahy v řízení představují samotný základ nároku žalobkyně. Odvolací soud zdůraznil nepřiměřenou procesní aktivitu jiného účastníka, na kterou musí soudy v řízení reagovat a které fakticky prodlužují řízení. Snížení základní částky o 45 % je odpovídající takovému průběhu řízení. Nelze totiž za toto chování činit odpovědnou žalovanou, stejně jako ji nelze činit odpovědnou za úmrtí dědičky po zůstaviteli a z toho vyplývající nutnost vypořádat se i s dědickými nároky z toho vzniklými. Základní částku tudíž odvolací soud snížil o 45 %, tj. o částku 195 750 Kč. Žalobkyni by tedy příslušela náhrada ve výši 239 250 Kč. Vzhledem k tomu, že žalovaná již zaplatila 228 250 Kč, přísluší žalobkyni 11 000 Kč s příslušenstvím.

Rozsudek odvolacího soudu v celém jeho rozsahu napadla žalobkyně dovoláním, jehož přípustnost spatřuje v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Jako dovolací důvod dovolatelka uvádí nesprávné právní posouzení věci. Dovolatelka namítá, že:

- 1) z rozsudku odvolacího soudu jednoznačně nevyplývá, v jakém rozsahu při stanovení výše zadostiučinění přihlédl ke kritériím uvedeným v § 31a odst. 3

písm. b) až e) zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OdpŠk“), a na základě kterého kritéria snížil základní částku odškodnění o 45 %. Obecné konstatování, že uvedené snížení odpovídá průběhu řízení, je nedostačující;

2) odvolací soud pochybil, když průtahy v řízení na straně soudního komisaře či soudu prvního stupně hodnotil jako vlastní základ nároku žalobkyně a nikoliv jako kritérium pro úpravu výše základní částky odškodnění, čili jako kritérium postupu orgánů veřejné moci během řízení;

3) odvolací soud pochybil, když při stanovování výše zadostiučinění nezohlednil ve prospěch žalobkyně kritérium jednání poškozené spočívající v tom, zda využila dostupné prostředky způsobilé odstranit průtahy v řízení;

4) žalobkyni nelze přičítat k tíži chování jiného účastníka řízení, který nadměrnou procesní aktivitou přispívá k nepřiměřené délce řízení;

5) rozhodnutí je nepřezkoumatelné, neboť odvolací soud neuvedl, jak vypočítal základní částku odškodnění, čili z jaké částky za první dva roky řízení a za každý další rok a měsíc vychází a jak dospěl k základní částce 435 000 Kč. Případně, pokud se vychází z odkazu na odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně, se odvolací soud dopustil v neprospěch žalobkyně početní chyby.

Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II. bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“

Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

V části výroku I. napadeného rozsudku, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ohledně částky 11 000 Kč s příslušenstvím, není dovolání žalobkyně subjektivně přípustné. Dovolací soud uvádí, že judikatura Nejvyššího soudu setrvává na závěru, že k podání dovolání je účastník řízení oprávněn jen tehdy, vznikla-li mu rozhodnutím odvolacího soudu procesní újma, která může být zrušením rozhodnutí odvolacího soudu napravena. Dovolání tudíž může podat jen účastník, jehož nároku nebylo zcela vyhověno nebo jemuž byla naopak soudem uložena povinnost – tzv. subjektivní přípustnost dovolání (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1363/96, publikované v časopise Soudní judikatura pod č. SJ 3/1998, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 2. 2001, sp. zn. 29 Odo 2357/2000, uveřejněný v Souboru rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, svazek 2, pod č. C 154). Dovolací soud tak dovolání žalované v tomto rozsahu odmítl.

V části, již odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně, shledal dovolací soud dovolání přípustným, neboť odvolací soud se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu při hodnocení kritérií dle § 31a odst. 3 OdpŠk v rámci posouzení výše přiměřeného zadostiučinění. Dovolání je důvodné.

Předně lze přisvědčit námitce dovolatelky, že odvolací soud se zjevně dopustil početní chyby při stanovení základní částky za celou délku řízení. Z napadeného rozhodnutí je zřejmé, že odvolací soud vycházel shodně jako soud prvního stupně z částky 20 000 Kč za první dva roky a každý následující rok řízení, neboť tento závěr nebyl zpochybněn ani odvoláním žalované. Soud prvního stupně správně vyčíslil základní výši zadostiučinění za řízení trvající 23 let a 6 měsíců částkou 450 000 Kč. Již z toho je zřejmé, že základní částka 435 000 Kč za celkovou délku řízení, jež v době rozhodování odvolacího soudu byla o tři měsíce delší, nemůže být správnou. Pokud se odvolací soud neodchýlil od základní částky 20 000 Kč za první dva roky a každý následující rok řízení, měl správně vycházet ze základní částky 455 000 Kč za celou délku řízení.

Dovolací soud se ztotožňuje s námitkou dovolatelky, že z napadeného rozhodnutí není zřejmé, podle jakého kritéria odvolací soud snížil zadostiučinění o 45 %. Z odůvodnění napadeného rozhodnutí plyne, že odvolací soud k tomuto snížení přistoupil z důvodu procesního postupu jiného účastníka posuzovaného řízení a rovněž z důvodu úmrtí dědičky po zůstaviteli. Pro zachování jednotnosti rozhodování měl odvolací soud uvést, pod které z kritérií dle § 31a odst. 3 OdpŠk dané okolnosti podřadil, případně zda zadostiučinění snížil na základě kritéria v tomto ustanovení neuvedeného.

Ve vztahu k průtahům způsobeným chováním jiného účastníka řízení nežli poškozené, Evropský soud pro lidská práva (dále jen „Evropský soud“ nebo „ESLP“) vychází ze závěru, že za tyto průtahy nemůže být odpovědným stát (srov. např. rozsudek ESLP ve věci Matoušková proti Slovensku, stížnost č. 39752/98, ze dne 12. 2. 2003, § 80), neboť pouze prodlení přičitatelná státu mohou vést k závěru o porušení práva na přiměřenou délku řízení (srov. např. rozsudek ESLP ve věci H. proti Francii, stížnost č. 10073/82, ze dne 24. 10. 1989, § 55). Při posouzení otázky, zda došlo k nesprávnému úřednímu postupu spočívajícímu v nepřiměřené délce řízení, tak není rozhodné, zda nepřiměřená délka řízení byla zapříčiněna procesním postupem účastníka řízení, jenž se domáhá odškodnění, anebo jiného účastníka řízení. Pokud řízení bylo prodlouženo pouze v důsledku chování účastníků řízení, přičemž postup soud v tomto řízení byl zcela správným, povede daná okolnost k závěru, že k nesprávnému úřednímu postupu nedošlo.

Pokud ovšem soud již dospěl k závěru, že řízení bylo nepřiměřeně dlouhým, pak při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění je nutné rozlišovat, zda průtahy v řízení byly zapříčiněny chováním poškozeného nebo chováním jiného účastníka řízení. Chování (resp. jednání) poškozeného tvoří samostatné kritérium dle § 31a odst. 3 písm. c) OdpŠk. Toto kritérium má svůj původ v obecném principu spoluodpovědnosti poškozeného (srov. § 441 obč. zák., resp. nyní § 2918 o. z.). Případné obstrukční chování poškozeného tak bude mít rovněž přímý vliv na výši přiměřeného zadostiučinění, neboť jednak újma spočívající v nejistotě ohledně výsledku řízení je nižší u účastníka, jenž se chová obstrukčně, jednak za vznik této újmy částečně nese odpovědnost sám. Obstrukční chování jiného účastníka řízení však nemůže mít přímý vliv na výši přiměřeného zadostiučinění poškozené, neboť, jak dovolatelka správně podotýká, stejně jako nemůže být toto chování přičítáno k tíži státu, nemůže být toto chování přičítáno ani k její tíži. Chování jiného účastníka řízení tak bude mít na výši přiměřeného zadostiučinění vliv pouze zprostředkovaný, a to ve prospěch státu při hodnocení kritéria složitosti řízení, pokud v důsledku tohoto chování bylo řízení procesně složitým, anebo v neprospěch státu při hodnocení kritéria postupu orgánů veřejné moci, pokud soud mohl na základě procesních předpisů obstrukčnímu chování jiného účastníka řízení zabránit a neučinil tak (srov. již výše citovaný rozsudek ESLP ve věci Matoušková proti Slovensku).

Dovolací soud podotýká, že ve své judikatuře opakovaně uvádí, že stanovení formy nebo výše přiměřeného zadostiučinění je především úkolem soudu prvního stupně a přezkum úvah tohoto soudu úkolem soudu odvolacího. Dovolací soud při přezkumu výše či formy

zadostiučinění v zásadě posuzuje právní otázky spojené s výkladem podmínek a kritérií obsažených v § 31a OdpŠk, přičemž výslednou částkou (formou) se zabývá až tehdy, byla-li by vzhledem k aplikaci tohoto ustanovení na konkrétní případ zcela zjevně nepřiměřená. Dovolací soud tedy posuzuje jen správnost základních úvah soudu ohledně aplikace toho kterého kritéria, jež jsou podkladem pro stanovení výše přiměřeného zadostiučinění (srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4462/2009, nebo rozsudek téhož soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2933/2009). V dané věci dovolací soud dospěl k závěru, že snížení základní částky zadostiučinění o 45 % (tedy již blížící se maximálnímu snížení na základě jednoho kritéria) z důvodu chování jiného účastníka řízení je, vzhledem k tomu, že daná okolnost může mít na výši přiměřeného zadostiučinění pouze nepřímý vliv, snížením zjevně nepřiměřeným.

Odvolací soud dále pochybil, pokud průtahy zapříčiněné nesprávným postupem orgánu veřejné moci považoval za vlastní základ nároku dovolatelky, a tudíž při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění k těmto průtahům nepřihlédl. Nejvyšší soud již ve svém stanovisku ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, uveřejněném pod číslem 58/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, vysvětlil pojmový rozdíl mezi průtahy v řízení a nepřiměřenou délkou řízení (bod III.). V této věci dovolatelka spojila svou újmu s nepřiměřenou délkou posuzovaného řízení. Průtahy v řízení nemusí být vždy příčinou nepřiměřené délky řízení. Odvolací soud se tak měl zabývat při hodnocení kritéria postupu orgánu veřejné moci namítanými průtahy v řízení, stejně jako dalšími nesprávnostmi, jež dovolatelka namítala a jež soud první stupně zohlednil.

Dále se dovolací soud s odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. prosince 2013, sp. zn. 30 Cdo 3172/2012, ztotožňuje s námitkou dovolatelky, že v napadeném rozhodnutí zcela absentuje jakákoliv úvaha ohledně případného zvýšení přiměřeného zadostiučinění z důvodu, že se dovolatelka pokusila odstranit průtahy řízení, což rovněž činí napadené rozhodnutí neúplným, a tudíž nesprávným.

Jelikož je rozhodnutí odvolacího soudu co do posouzení kritérií dle § 31a odst. 3 OdpŠk nesprávné, postupoval dovolací soud podle § 243e odst. 1 o. s. ř. a napadený rozsudek odvolacího soudu v tomto rozsahu zrušil. Podle § 243e odst. 2 o. s. ř. vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Soud je ve smyslu § 243g odst. 1, části první věty za středníkem, o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázán právními názory odvolacího soudu v tomto rozhodnutí vyslovenými.

O náhradě nákladů řízení včetně nákladů řízení dovolacího rozhodne soud v rámci nového rozhodnutí ve věci (§243g odst. 1 o. s. ř.)

Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 14. 10. 2015

JUDr. František I š t v á n e k , v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení: Helena Lovíšková